

MED VZGOJO IN IGRO

Igor Saksida, *Bralni izzivi mladinske književnosti*. Domžale: Izolit in Mari-borska knjižnica, 2005 (Zbirka Zrenja). 216 str.

Izbor strokovnih razprav, interpretacij in razmišljanj, ki jih je Igor Saksida, strokovnjak za mladinsko književnost, objavljajl v zadnjem desetletju v revijalni ali v knjižni obliki, ponuja v predelani in dopolnjeni obliki (opombe, viri, primerjalni vidik) in zaokroženi poveza-vi celovit avtorjev pogled na področje besedne umetnosti, ki ima v slovenski književnosti zelo opazno vrednost. Ob tem gradivu morda ostaja odprto vpraša-nje povezovanja mladinskega literarnega besedila z likovno spremljevalno podo-bo, sogovornico besedila, ki posebno v novejšem času neredko pomeni močno oporo njegovi sporočilnosti.

Razprave se v prvih poglavjih najprej dotikajo tehničnih vprašanj v zvezi s terminološko opredelitvijo strokovne usmeritve gradiva mladinske književno-sti. Ta zvrst ima sicer nekatere svojske značilnosti, hkrati pa je v celoti sestavni del besedne umetnosti, njenega razvoja ter oblikovnih, motivacijskih, vsebinskih in jezikovnih prvin. Ob mladinski ozi-roma otroški književnosti vedno znova izstopajo posebna vprašanja glede njene poučnosti in vsebinske primernosti sku-paj z omejitvami na eni strani, ter, na drugi strani, njena poudarjena jezikov-na igrivost, zgodbena fantazijskost ali simbolnost, pa tudi humor in strašljivost napetega dogajanja, ki se sprosti v srečen konec.

Avtorjev pogled na vez med besedi-lom in bralcem je v zvezi z mladinsko književnostjo prikazan v vsebinsko zelo jasnem in razvojno utemeljenem loku kot sistem motivov, tematike in literarnih likov, ki v dialogu z bralcem gradijo per-spektivo razcepa, zblíževanja, nesmisla,

jezikovne igre, pogleda na resnični svet, a tudi oporekanja, čudenja, prispodobe (v fantastični ali pravljlični obliki) in spomi-njanja (na čas otroštva).

Na uvodni del se tesno navezuje tretji razdelek knjige, v katerem sledimo pro-blemskim analizam posebnih tematskih oziroma pojmovnih skupin, ki so pred-met mladinske poezije, pripovedništva in dramatike. To so teme svetega v svetu otrok ter vprašanja mitskega (med po-sebej zanimivimi poglavji Saksidovega razmišljanja!) in prepovedanih tem v otroški ljudski pesmi in v sodobni mla-dinski poeziji.

Ob pogledu na rast in spreminjanje mladinske književnosti avtor v vsebinsko bogati in dobro dokumentirani razpravi poudarja tudi funkcijo tragičnega, komič-nega in grotesknega, kar ilustrirajo mnogi primeri v razvoju slovenske mladinske dramatike, razpete med vzgojnostjo, po-učnostjo, igrivostjo in zabavnostjo (Stri-tar, Finžgar, Sardenko, Štrbenk, Meško, Gregorič, Cvelbar, Albreht, Ribičič, Go-lia, Milčinski, Brenkova idr.).

Med teoretično-problemske prispev-ke sodi tudi zadnje poglavje v knjigi, pogled na kritiške modele v reviji *Otrok in knjiga*. Tu je Saksidovo razmišljanje najbolj odprto, polno vprašanj o tem, na kakšen način je mogoče oblikovati kritiko mladinskega literarnega besedila. Poskuša pojasniti izhodišča in razmejitve med kritiško presojo in njenim vredno-tenjskim postopkom oziroma načinom opazovanja, interpretiranja ter literarno-vedno raziskavo. To ugotavlja s pregle-dom dejanskih kritiških meril v reviji (način vrednotenja glede na vsebinske in oblikovne prvine besedil).

Srednji del knjige je za občudovalca slovenske mladinske literature najzani-mivejši del Saksidovega izbora. Tu so: predstavitev najstarejše antologije slo-venske otroške poezije *Zvončeki*, inter-pretativni prikazi Kunčičeve mladinske poezije, pripovedništva in dramatike,

tenkočutni zaris Pavčkovega »otročstva v poeziji« in prikaz posebnega sveta Kovičevega ustvarjanja: povezovanje poezije s pravljico ter podobe otroštva v pesnikovi nemladinski poeziji. Razsežnost Snojeve mladinske poezije in pripovedništva avtorju odkriva posebna teoretična spoznanja o preseganju meje med mladinsko in nemladinsko literaturo in predvsem natančen in nov pogled na slogovne pesniške in pripovedne iznajdbe. Tudi vznemirljive pripovedi Dima Zupana potrjujejo Saksidov literarnovedni pogled na vse bolj sproščeno, aktualno in vitalno tematiko sodobne mladinske književnosti (»med čudenjem in oporekanjem«).

Saksidova knjiga o bralnih izzivih je glede na razporeditev in obseg vsebine dragocen študijski priročnik in hkrati spodbuda za nova strokovna razmišljanja o bogatem literarnem območju slovenske književnosti.

Helga Glušič

NEPOGREŠLJIV ŠTUDIJSKI PRIROČNIK

Bruno Bettelheim: *Rabe čudežnega* (Studia Humanitatis, 2005)

Bruno Bettelheim, ameriški psiholog avstrijskega rodu (1903–1990), je doktoriral na področju filozofije 1938 na Dunaju. Eno leto pred začetkom vojne je preživel v nacističnem koncentracijskem taborišču (Dachau in Buchenwald, 1939), kar ga je zaznamovalo za vse življenje. V ZDA se je uveljavil kot profesor psihologije (1944–73) in direktor Ortogentske šole na Univerzi v Čikagu, kjer se je ukvarjal z otroki s posebnimi potrebami. V številnih biografijah navajajo, da je navzven optimističen psihoanalitik trpel za hudimi oblikami depresije. V uvodu v njegovo knjigo *The Uses of Enchantment*

(1976) je zapisano, da je leta 1990 storil samomor. Maloštevni bralci vedo, da je to dejanje storil sicer zaradi številnih dejavnikov, ključni pa naj bi bil naraščajoča neonacistična nestrpnost v 90-letih po svetu. Po njegovi smrti so kritizirali tako njegovo življenje kot delo, predvsem pa hipotezo, da so za avtizem krive hladne matere in odsotni očetje (kar je sicer teza ameriškega psihologa avstrijskega rodu Lea Kannerja). Njegovi nasprotniki so bili deležni precejšnje medijske pozornosti, zagovorniki njegove teorije pa manj. Javnost je imela tudi deljeno mnenje glede njegovega igranja samega sebe v filmu *Zelig* (1983) Woodyja Allena.

Bettelheim je napisal številne knjige, med najbolj odmevne zagotovo sodi *The Uses of Enchantment* (1976) ali v slovenščini *Rabe čudežnega* (1999, 2002 v prevodu Jane Unuk in s spremno besedo Andreja Ilca). Na Bettelheima je že na Dunaju zelo vplival Sigmund Freud, kar je razvidno v celotni knjigi. Knjiga je sestavljena iz dveh delov. V prvem, teoretičnem delu Bettelheim predstavlja svojo psihoanalitično teorijo na modelu ljudske pravljice. V drugem delu, ki je praktičen, pa je teorijo apliciral na model ljudske pravljice (*Janko in Metka*, *Rdeča kapica*, *Jakec in fižolovo steblo*, *Sneguljčica*, *Zlatolaska in trije medvedki*, *Trnuljčica*, *Pepelka*) in na motivno-tematski sklop ljudskih pravljič o živalskem ženinu. Že v uvodu v teoretični del Bettelheim napove ključno misel, da model ljudske pravljice omogoča vpogled v globlji smisel življenja. Model ljudske pravljice, ki predstavlja skoncentrirane človeške izkušnje, jedrnat in premočrtno obrušene v tisočletjih nastajanja skozi številne ustne in pisne inačice, omogoča, da mladi bralci na simbolni ravni izživijo svoje notranje probleme. Bettelheim meni, da je v modelu ljudske pravljice skoncentrirano prikazan red, ki kljub kaosu in preizkušnjam zagotavlja srečen konec, kar otrokom omogoča, da na simbolni ravni